

25.97x35.08	1	12	עמוד	קטן	02/05/2025	93979687-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790						

12 ציון ירושלים

סדרת מאמרים חדשה על תולדות הציונות במבט רוחני

מי היו חוזה המדינה האמיתיים?

הרב גיא אלאוף

נעמן לבבי ואליסף אופן, פורום כיוון

ולחזור אליו.

הציונות המשיחית היא התנועה הבריאה בנפשה, מכיוון שהיא מונעת מרצון להגשים חלומות ולא מרצונם עצמיים או מתגובה על שגאה של גויים אנטישמיים. לשאיפת הנורמליזציה של הציונות יש

התקווה

מדוע הפך שירו של נפתלי הרץ אימבר להמנון הלאומי? מה ריגש כל כך את קהילות היהודים הציונים בארץ ובעולם באותו משורר אלמוני? מי מהקוראים פה יודע לצטט שיר נוסף שלו או לציין את עיר הולדתו או את תאריך פטירתו של אימבר?

לא חסרו לתנועה הציונית מ ש ו ר ר י ם א ה ו ב י ם :

ביאליק חי בלב

ה ק ו נ צ נ ז ו ס ,

ושירו האהוד

'תחזקנה' הוצע

לשמש ההמנון

הלאומי. שאול

טשרניחוסבקי,

רחל המשוררת,

יעקב כהן, נתן

אלתרמן ועד

רבים וטובים

היו אהובים

ומקובלים. חלקם

שרו על חקלאות

ועל עמק זרעאל,

חלקם על צדק

ועל חברתי

חלוציות. איש מהם לא כתב שיר שהיה להמנון הלאומי.

דווקא אימבר האלמוני כבש את הלבבות. שיריו לא

ניסו ליצור תרבות חדשה ונטולת שורשים. הם פרטו

על נימו הנפש היהודית של כיסופי הדורות לגאולה

ותיארו את נופי ארץ ישראל התנ"כיים. אישיותו ושיריו

הביעו "כמהיה לערכי הפאר של האומה. אהבה כזו

לעם ולארץ, כסופים כאלה לגבורה ולמלכות ולגדלות...

אהבת ישראל ומתח הכמהיה העצומה למלכות

ולתפארת ולכוח" (קלם, אייר תש"י).

כ"ט בנובמבר

את ליל הריקודים אחרי ההצבעה באו"ם השווה אלדד לחטא העגל. התפרקות המתח, הריקודים לעגל האו"ם כאילו הוא שהוציא אותנו מצרים, הוויתור על ירושלים וההתרגשות מהגויים העושים לנו טובה ומרשים לנו להקים מדינה.

הוא ראה בהם את צאצאי המכבים שלא יצאו למרד נגד הבריטים, ששינים הלשינו לבולשת על חברי המחותרת, ששינתו פעולה עם האימפריה הכובשת ויצאו לריקודים על מתנת חינום שקיבלו מהאו"ם. איזו חירות היא כשמקבלים רשות מאומות העולם להיות בני חורין? האם לא היה בכוחו של עם ישראל לגרש את הבריטים במלחמה מהארץ ולרשת אותה בניצחון צבאי מזהיר?

לא לשווא קיבל אותו יום את שם השעטנו שלו, חציו עברי וחציו לועזי, חצי חירות ועצמאות וחציו התבטלות בפני אומות העולם.

מטרת מלחמות ישראל

אלדד קיווה כי עם ישראל יקבל עליו אחריות מלאה לגורלו. לא רק בהקשר של הגנה עצמית אלא גם של חתירה יזומה לגאולה. ציונות הנובעת מתגובה לאנטישמיות היא תנועה חסרת מנהיגות. היא נדחפת מאחור בחוסר ברירה ונמנעת מלהציב יעד של גאולה

כספי חלוקה וצדקה, החלוקה לעדות, מחסור בשפה משותפת, היעדר מוסדות לאומיים וחוסר היכולת להשתתף בפוליטיקה העולמית.

אבל כדרכם של אנשי חזון הם גם הציעו פתרונות. הרב אלקלעי דיבר על עבודה חקלאית אשר תאפשר ליהודי ארץ ישראל להתפרנס בכוחות עצמם, והרב קלישר הציע להקים גוף אשר ייצג את היהודים כגוף מדיני בזירה הבינלאומית (הוא אף השתמש בביטויי הבלתי נפתס "מדינת ישראל"). שניהם הציעו פעולות מעשיות מול המעצמות הגדולות בעולם בימים ההם: האימפריה העות'מאנית ובריטניה הגדולה. הם פרסו תוכניות של עשרות עמודים על אופייה המדיני, החברתי, הכלכלי והרוחני של הישות המדינית שתקום בארץ ישראל. בעצם הם נגעו בכל אחת מהנקודות שהרצל נגע בהן בחזונו המדיני והציעו פתרונות דומים לשלו.

ובכן, כמעט דומים. בדבר אחד חלק הרב אלקלעי

שני הרבנים האדירים הללו הבינו את מה שלשאר העם היהודי נדרשו עוד שנים רבות להפנים: כדי לסלול את חזון הגאולה הישראלי אנו זקוקים לתוכנית מפורטת

על חזונו העתידי של הרצל בחריפות והיה תקיף לגבי ללא כל פשרות: שאלת השפה. הרב אלקלעי, כמו הרצל, ידע שמציאת שפה משותפת אינה אפשרית. הרצל בחר לוותר על מוטיב השפה המשותפת והציע סוג של מלחמת שפות שתנצח בה השפה החזקה, והיא שידברו בה היהודים (מה שהוביל למלחמת השפות בטכניון, שעוד נכתוב עליה בהמשך). הרב אלקלעי סירב בתוקף לפתרון כזה. מכיוון שחזונו של הרב אלקלעי היה ריאלי להחריף, הוא סירב בתוקף בכל תחום ועניין להסתמך על ניסים. רק בעניין השפה הרשה לעצמו הרב אלקלעי לפנות אל מחוזות הנס והפלא, וכך כתב במסקנת דבריו אחרי דיון ארוך בחוסר ההיתכנות של חידוש השפה: "ולכן אין להתניאש כי אם להשתדל ברוב עוז ותעצומות להקים את לשוננו ולהעמידה ולעשות אותה עיקר. והקב"ה יפוך רוחו על המלמדים ועל התלמידים על הבנים ועל הבנות וילמדו לדבר צחות. ויגעו ומצאת תאמין".

הרב קלישר, כמו ידידו הרב אלקלעי, לא הסתפק בחזון גשמי בלבד. הוא פרס חזון להקמת בית המקדש ובית הדין הגדול שבירושלים, מחוזות שטרם זכינו להגיע אליהם בגאולתנו הנוכחית.

אם נבקש לסכם את ההבדלים בין חזונו המוקדם והראשוני של רבותינו הגדולים הרב קלישר והרב אלקלעי לחזונו של הרצל, הם חזו מדינה יהודית, ואילו הרצל הסתפק במדינת היהודים, מדינה ככל המדינות שכל ייחודה הוא היותה עיר מקלט ליהודי אירופה. בזמנו קל לראות איזה חזון היה מדויק יותר: אנחנו מדברים עברית שפת אם (נס היסטורי שהתרחש פעם אחת בלבד בכל תולדות האנושות המתועדת), חיים במדינה יהודית לעילא, שבה רוב גדול של היהודים (שבאו מהעולם כולו ולא מאירופה בלבד) הם שומרי מסורת ובעלי זהות יהודית מוצקה.

אם כן, השאלה ששאלנו בתחילה בטעות יסודה את הציונות הקימו רבנים, תלמידי חכמים מגדולי הדור, ולא אנשים רחוקים. כעת עלינו לשאול: כיצד היסטוריה מופלאה זו כמעט נשתכחה מהסיפור הישראלי? על כך בשבוע הבא.

אם יש דבר מה משותף לעולם הישיבות החרדי והדתי-לאומי, אלו ודאי הדיונים האיך-סופיים בפינות הקפה הפזורות בישיבות ברחבי הארץ בנוגע לציונות. האם הקמת התנועה הציונית על ידי חילונים מוכיחה שהיא אינה הגאולה המיוחלת במסורת ישראל, או שאין בכך כדי לגרוע מראייתנו בחוש כיצד המציאות עולה על כל דמיון וגאולת ישראל מתקדמת והולכת? התשובה כמובן תלויה בשייכותו המגורית של המשיב.

את חטאיי אני מזכיר היום: אף אני מילאתי תפקיד נכבד בדיונים האיך-סופיים הללו. שנים לאחר מכן, כשהתבגרת, החלטתי להחליף את פינת הקפה במחקר היסטורי ותורני מעמיק, והתשובה שגיליתי טלטלה את עולמי. חיפשתי במקורות רמזים לכאן ולכאן: האם ייתכן תהליך של גאולה שיתניעו אנשים רחוקים מתורה ומצוות? להפתעתי גיליתי שהתשובה נמצאת ברובד בסיסי בהרבה.

לא מצאתי תשובה על השאלה בנוגע ליחס לגאולה על ידי חילונים.

להפך, גיליתי שהשאלה עצמה מתבססת על מסכת ארוכה של טיוח העובדות בנוגע להיסטוריה של הציונות, ועל כך נדבר בשבועות הקרובים.

וכל כך למה? השאלה מניחה כי הציונות נוסדה כתנועה חילונית-

אירופית ביוזמת הרצל, אולם התנועה שהתחילה ליישב את ארץ ישראל על מנת להקים בה מדינה יהודית ריבונית קדמה לו זמן רב. את התנועה הזאת, שראשית דרכה הרעיונית בשנת 1840 (כעשרים שנה טרם לידת הרצל) והביצוע המעשי שלה יצא לדרך החל מ-1881 (כ-16 שנים לפני הקונגרס הציוני הראשון), לא רק הנהיגו יהודים ראי שמיים, אף יסדו והגו אותה רבנים. ליתר דיוק שני רבנים, אשר תחילת חייהם בסוף המאה ה-18, והם אבות הציונות האמיתיים. הראשון, הרב יהודה אלקלעי זצ"ל, היה רבה של העיר סראיבו בבוסניה ותלמידו של רבי אליעזר פאפו, בעל 'פלא יועץ', והשני, שהיה מבוגר ממנו במעט, היה הרב צבי הירש קלישר זצ"ל, רב ודיין בעיר טורון שבגרמניה, תלמידם של רבי עקיבא איגר ושל ר' יעקב מליסא, בעל 'תיבות המשפט'.

רבנים אלו, שבמציאות מתוקנת היה ראוי שהנצחתם במדינת ישראל לא תיפול מההנצחה שזוכים לה הרצל ו'בוטניטסקי, הם חוזה המדינה הראשונים. במילים אחרות, תורניות יותר, הם שחזו את תהליך הגאולה הנפלא שאנחנו חווים זה קרוב למאתיים שנה.

כפי שלמדנו בשבוע שעבר, כל הדורות חלמו יהודים על עלייה לארץ ישראל ועל הקמת ישות ריבונית ישראלית עצמאית. היו אף שזכו להגשים את החלום בגופם ולעלות לארץ הקדושה, אבל תנועות אלו מעולם לא התפתחו לתנועה רעיונית המציעה פתרונות מעשיים להקמת בית לאומי לעם היהודי בארץ ישראל. בכך היו שונים הרב קלישר והרב אלקלעי. שני הרבנים האדירים הללו הבינו את מה שלשאר העם היהודי נדרשו עוד שנים רבות להפנים: כדי לסלול את חזון הגאולה הישראלי אנו זקוקים לתוכנית מפורטת המשדדת את מערכות היהדות הגלותית בתחומים רבים. וכך בדיוק הם עשו: הציעו תוכנית מעשית, ואת פועלה אנחנו ממשיכים להגשים עד ימינו.

הם הבינו את כל הבעיות של היהדות הגלותית וכתבו עליהן עוד בטרם כתב הרצל את ספר החזון שלו 'מדינת היהודים' יותר מחמישים שנה אחריהם. כבר סביב שנת 1840 הם כתבו על הבעיות שמונעות את קידום הגאולה בדרך הטבע: ההסתמכות על

גלריית שמשון מציגה: אסף חורין, אבן תפילה, - הבלטה של אסף בבית הכנסת, שמן על בד, 100 על 100. לפרטים וצורות 050-8621524

אלדד סלד מהמושג 'מדינת ישראל' והעדיף להשתמש דווקא במושג 'מלכות ישראל'. מלכות אינה מונרכיה או דיקטטורה אלא מדינה בעלת ערך מוסף רוחני ולא מדינת לאום בירוקרטית

שורש חולה של החלפת גאולת עם ישראל בחלום גאולה אוניברסלי של היטמעות בגויים, בעקירת הייחודיות היהודית של עם סגולה.

"יש מטרה אחת ויחידה למלחמות ישראל בדור גדול זה. הסיבות והעילות להן אפשר ששונות הן. הכוחות הגלויים הדוחפים אותנו למלחמות אלו אפשר שרבים הם אף שליליים - כגון שנאת יהודים בגלויות או רשעתם וכסלם של ערבים מסביב - אך כל אלה אינם אלא גורמים מסייעים למטרה החיובית האחת: גאולת ישראל - בארץ ישראל".

כאשר נתגשם הגאולה יתברר כי גדולה היא מגאולות קודמות בשל התפוצה האדירה של היהודים בכל קצוות תבל: "טוב ויפה הוא להיות חייל ולוחם במלחמה קדושה זו, שקשה היא מציאת מצרים ואדירה משיבת ציון ראשונה, ועל כן גם גדול יהיה כבוד הבית השלישי מכבוד שני קודמיו" (מסרתן של מלחמות ישראל).

בין מדינה למלכות

אלדד סלד מהמושג 'מדינת ישראל' והעדיף להשתמש דווקא במושג 'מלכות ישראל'. מלכות אינה